भेरी नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ७ संख्या : ५ २०८० माघ १५ गते

भाग-१

भेरी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, जाजरकोटको
सूचना

खानी तथा खनिज पदार्थ संरक्षण ऐन, २०८०

प्रस्तावना :

नगरपालिकाको कार्यक्षेत्रभित्रको खानी तथा खनिज पदार्थ सम्बन्धी सूचना तथा तथ्यांक संकलन गर्न बहुमूल्य धातु, पत्थर तथा खनिज पदार्थको संरक्षण र सम्वर्द्धनमा सहयोग गर्न र वातावरणीय क्षेत्रमा असर नपर्ने गरी नगर क्षेत्रभित्रको ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, खरीढुङ्गा तथा स्लेटजस्ता खानी जन्य सर्वेक्षण, उत्खनन तथा उपयोगको दर्ता अनुमति, नवीकरण खारेजी र व्यवस्थापनका लागि कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नगरसभाले यो ऐन बनाई लागु गरेको छ ।

परिच्छेद–१

प्रासम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ :** (१) यस ऐनको नाम “खानी तथा खनिज पदार्थ संरक्षण ऐन, २०८०” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषाः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा;-

(क) “अनुगमन समिति” भन्नाले यस ऐनको दफा १४ बमोजिम गठन हुने अनुगमन तथा समन्वय समितिलाई सम्झनुपर्छ ।

(ख) “अनुमति प्राप्त व्यक्ति” भन्नाले यसै ऐन बमोजिम खानी तथा खनिज कार्य गर्ने अनुमति प्राप्त व्यक्तिलाई सम्झनुपर्छ ।

(ग) “उत्खनन् कार्य” भन्नाले खनिज पदार्थको उत्खनन्, उत्पादन, शुद्धीकरण, प्रशोधन, ढुवानी, संचय वा बिक्री वितरण गर्ने कार्य सम्झनुपर्छ ।

(घ) “उद्योग” भन्नाले कच्चा पदार्थको रूपमा नदी जन्य पदार्थको प्रयोग हुने मेशिनरी/औजार/जडित उद्योगलाई सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले क्रसर उद्योग, फिरफिरे, रिफाइनरी गर्ने उद्योग र यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योग समेतलाई जनाउनेछ ।

(ङ) “कार्यपालिका” भन्नाले भेरी नगरपालिकाको कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

(च) “खनिज पदार्थ” भन्नाले जमीनको सतह वा भूगर्भभित्र पाइने पेट्रोलियम र ग्याँस पदार्थ बाहेक कुनै निश्चित भौतिक गुण तथा तत्वको रासायनिक सम्मिश्रणयुक्त अप्रांगणिक (इनअर्गानिक) पदार्थ सम्झनुपर्छ ।

(छ) “खोज तलास कार्य” भन्नाले खानी वा खनिज पदार्थ पत्ता लगाउन वा खनिज पदार्थको प्रकार गुणस्तर, परिमाण आदि निर्धारण गर्न गरिने सबै प्रकारको जाँचपड्ताल एवं संभाव्यता अध्ययन कार्य सम्भनुपर्छ ।

(ज) “खानी तथा खनिज क्षेत्र” भन्नाले खनिज कार्य गर्ने अनुमति पत्रमा उल्लेखित क्षेत्र सम्झनुपर्छ ।

(झ)“घाटगद्दी” भन्नाले नदीजन्य पदार्थ वा दहत्तर बहत्तर र संकलन वा उत्खनन वा प्रशोधन गरी नापजाँच गर्न वा अस्थायी भण्डारणका लागि

तोकिएको स्थानलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ञ) "ढुंङ्गा र माटोजन्य पदार्थ" भन्नाले उत्खनन् गर्न अनुमति भएको नदी, बगर वा खानी क्षेत्रबाट मापदण्डअनुसार सङ्कलन र उत्खनन् गर्दा निस्कने ढुङ्गा, बालुवा, माटो, पांगो र मिस्कट समेतलाई जनाउने छ ।

(ट) "तोकिएको' वा 'तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।

(ठ) "नदीजन्य पदार्थ" भन्नाले नदी खोलाखाल्सी, खहरे, कुलो बाढी, पहिरो, नहर, कुलोले बगाई ल्याई नदी, खोल्सीको किनारा तथा आसपासका वन क्षेत्र वा सार्वजनिक जग्गा वा नदी उकास क्षेत्र वा निजी जग्गामा थिग्रिएको र थुप्रिएको ढुङ्गा, ग्राभेल, बालुवा, गिट्टी मिस्कट, भस्कट, गेग्रान, माटो तथा बहुमूल्य पत्थर, शीला, चुनढुङ्गा, स्लेट ढुङ्गा, दहत्तर बहत्तर, काठ दाउरा र नदीको वहावबाट बगी आउने वस्तु तथा पदार्थलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ड) "नियम" भन्नाले यसै ऐन बमोजिम बनाउने नियमावली, तथा नियमहरूलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ढ) "परिमाण" भन्नाले घाटगद्दीमा रहेका नदीजन्य पदार्थको परिमाण सम्झनुपर्छ ।

(ण) "प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण" भन्नाले खानीजन्य वा नदीजन्य पदार्थ उत्खनन् तथा सकंलनसम्बन्धी प्रस्तावले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने, त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा हटाउन वा कम गर्न सकिने वा नसकिने सम्बन्धमा यकीन गर्न तयार गरिने विश्लेष्णात्मक अध्ययन तथा मूल्याकंन सम्बन्धी प्रतिवेदन सम्झनुपर्दछ ।

(त) "वातावरण अध्ययन" भन्नाले प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन अध्ययनलाई सम्भनुपर्छ ।

(थ) "वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन" भन्नाले खानीजन्य वा नदीजन्य पदार्थ उत्खनन् तथ सङ्कलनसंम्बन्धी प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा सो प्रस्तावले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने वा नपार्ने त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा हटाउन वा कम गर्न सकिने वा नसकिने सम्बन्धमा यकीन गर्न तयार गरिने विस्तृत अध्ययन तथा मूल्यांकनसम्बन्धी प्रतिवेदन सम्झनुपर्छ ।

(द) "व्यवसायी" भन्नाले ऐन बमोजिम नदीजन्य पदार्थ उत्खनन्, संङ्कलन, घाटगद्दी तथा बिक्री गर्न इजाजत प्राप्त गरेको व्यवसायी सम्झनु पर्दछ ।

(ध) "साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थ" भन्नाले ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पाँगो समेतलाई जनाउने छ ।

परिच्छेद–२

अनुमतिसम्बन्धी व्यवस्था

३. **अनुमति लिनु पर्ने :** (१) अनुमतिबिना कसैले पनि खानी तथा खनिजजन्य पदार्थको उत्खनन् ओसार पसार बिक्री वितरण तथा उपयोग गर्न पाईने छैन ।

(२) यस ऐन र यसै ऐन अन्तर्गत बनेको नियमहरुको अधीनमा रही साधारण निर्माणमुखी खनिज पदार्थको उत्खनन कार्य गर्न चाहने व्यक्ति व्यवसायी वा फर्मले नगरपालिकाले तोकेबमोजिमको ढाँचामा खनिज कार्य गर्ने अनुमतिको लागि नगरपालिका समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) निवेदन माग गर्दा सर्वसाधारणले निजी प्रयोगको निमित्त उपयोग गरी आएको प्रचलनमा प्रतिकुल असर नपर्ने गरी निर्माण कार्यमा प्रयोगमा आउने साधारण ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगो जस्ता निर्माणमुखी खनिज पदार्थको खनिज उत्खनन तथा व्यवस्थापन कार्यको लागी निवेदन गर्नु पर्नेछ ।

४. **सिफारिस समिति :** (१) उत्खनन तथा संकलनको लागि पर्न आएका निवेदनहरू जाँचबुझ गरी अनुमति सम्बन्धमा सिफारिस गर्न देहाय बमोजिमको एक सिफारिस समिति गठन हुनेछ ।

नगरपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	संयोजक
नगर प्रमुखले तोकेको वडा अध्यक्ष एक जना	सदस्य
नगरपालिका राजस्व शाखा प्रमुख	सदस्य
नगरपालिका प्राविधिक/ईन्जिनियर एक जना	सदस्य
नगरपालिकाको वातावरण ईन्जिनियर एक जना	सदस्य
नगरपालिका अमिन एक जना	सदस्य
नगरपालिका प्रशासन शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

(२) सिफारिस समितिले अनुमति दिने नदिने सम्बन्धमा मापदण्ड निर्धारण गर्न

सक्नेछ ।

(३) उत्खनन तथा सङ्कलनको लागि पर्न आएका निवेदन उपर जाँचबुझ गरी निवेदन प्राप्त भएको एक्काइस दिनभित्र नगरपालिकाले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा अनुमति पत्र दिनुपर्नेछ ।

परिच्छेद–३

उत्खनन तथा सङ्कलन सम्बन्धी व्यवस्था

५. **खानी तथा नदीजन्य पदार्थको सङ्कलन र उत्खनन् :** (१) खानी तथा नदीबाट ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगोजन्य पदार्थको सङ्कलन तथा उत्खनन् सम्बन्धी कार्ययोजना नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराई अनुमति प्राप्त भएपछि मात्र सङ्कलन तथा उत्खनन कार्य गर्न सक्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगोजन्य पदार्थको उत्खन तथा सङ्कलन कुन क्षेत्रबाट कति गर्न सकिन्छ सो अनुसार वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत गरी तोकिएको दरमा राजस्व लिई उत्खनन् तथा सङ्कलनको व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

(३) खानी तथा नदिजन्य पदार्थको सङ्कलन र उत्खनन् अन्य स्थानीय तहको क्षेत्रभित्र पर्ने अवस्था भएमा संयुक्त सहमतिमा सङ्कलन र उत्खनन् व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(४) ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पाँगोको सङ्कलन र उत्खनन कार्यको लागि ठेक्का वा अन्य कुनै व्यवस्था गरी कार्य गराउनुपूर्व वातावरण अध्ययन प्रतिवेदनसँग तादम्यता कायम गरी तोकेको प्रविधिबाट वातावरणीय चेक लिष्ट बनाई स्थलगत अध्ययन गराई स्रोतको उपलब्धताको आधारमा ठेक्का बन्दोबस्त गर्न सक्नेछ ।

(५) वातावरणीय अध्ययन गर्ने क्रममा सम्बन्धित स्थानीय तहका प्रतिनिधि, प्राविधिक र स्थानीय बासिन्दा समेतको रोहबरमा ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पाँगोजन्य पदार्थको उत्खनन् तथा सङ्कलनका लागि प्रस्तावित स्थानको लम्बाई, चौडाई तथा गहिराई सहितको चौकिल्ला निर्धारण गरी उत्खनन् विधि र गुनासो सुन्ने अधिकारीको नाम र सम्पर्क नम्बर लगायत जानकारीमुलक सूचना बोर्ड राखी सार्वजनिक जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(६) खानी तथा नदीजन्य ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगोजन्य पदार्थको सङ्कलन, उत्खनन् गर्ने परिमाण, गहिराई, स्थान, प्रविधि तथा समय समेत सम्झौतामा नै तोकि सो अनुसार सूचना उत्खनन गर्ने स्थानमा राख्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(७) सङ्कलन र उत्खनन गर्ने वातावरण अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका सर्त, ठेक्का सर्त, अनुगमन समिति र नगरपालिकाले अनुगमनका क्रममा दिएका निर्देशन पालना गर्नुपर्नेछ ।

तर संकलन र उत्खनन गरिएको खानी तथा नदीजन्य ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पाँगो जस्ता पदार्थ वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लिखित परिमाण भन्दा बढ्ने गरी संचय गर्न पाइने छैन ।

(८) नगरपालिकाको अनुमति लिई त्यस्तो क्षेत्रबाट वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन अनुसार मेशिनरी औजार तथा विधिहरूको प्रयोग गरी तोकिएको मापदण्ड र परिमाण सङ्कलन तथा उत्खनन् गर्न सकिनेछ ।

तर अनुमति पाएको अवस्थामा पनि वन, निकुञ्ज तथा अन्य संवेदनशील क्षेत्रबाट ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पाँगो उत्खनन् गर्दा डोजर, स्काभेटर, लोडर जस्ता हेवी ईक्वीपमेण्ट प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

(९) उत्खनन तथा सङ्कलनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६. उत्खनन् तथा सङ्कलन कार्य गर्दा वातावरणमा प्रतिकल असर पार्न नहुने :

(१) खानी तथा नदिजन्य पदार्थ संकलन कार्य गर्दा वातावरणमा उल्लेखनीय (सिग्निफिकेन्ट) प्रतिकूल असर नपर्ने गरी गर्नु पर्नेछ ।

(२) साथै त्यस्तो खनिज कार्य गर्ने व्यक्तिले वातावरण संरक्षणका सम्बन्धमा तोकिए बमोजिमका बचाउका उपायहरू अपनाउनु पर्नेछ ।

(३) खनिज कार्य गर्ने व्यक्तिले वातावरणमा उल्लेखनीय (सिग्निफिकेन्ट) प्रतिकूल असर पार्ने कार्य गरेको देखिएमा त्यस्तो कार्यमा सुधार ल्याउन नगरपालिकाले सम्बन्धित व्यक्तिलाई आवश्यक निर्देशन दिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम दिएको निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ । स्पष्टीकरणः यस दफाको प्रयोजनको लागि "वातावरणमा उल्लेखनीय (सिग्निफिकेट) प्रति असर" भन्नाले कुनै खनिज कार्य गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने तोकिए बमोजिमको असर सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद–४

उत्खनन् कार्य तथा ओसारपसार सम्बन्धी सर्त

७. **उत्खनन् गर्दा पालन गर्नुपर्ने सर्तहरु :** उत्खनन कार्यको अनुमति पत्र पाउने व्यक्ति वा फर्मले उद्योग सञ्चालन तथा उत्खनन् कार्य गर्दा देहाय बमोजिमका सर्तहरू अनिवार्य रूपमा पालना गर्नु पर्नेछ ।

(क) उत्खनन् कार्य गर्दा खनिज पदार्थको अधिकतम सदुपयोग र खनिज सम्पदाको संरक्षण हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

(ख) उत्खनन् कार्य गर्दा वातावरणमा न्यूनतम प्रतिकूल प्रभाव पर्ने उपाय अपनाई वातावरण संरक्षणमा समुचित ध्यान दिई कार्य गर्नु पर्नेछ ।

(ग) राष्ट्रिय तथा सार्वजनिकहित र सुरक्षाको निमित्त छुट्याईएका स्थानहरूमा र प्राचीन स्मारक, शहर, चिहान, मसानघाट, सार्वजनिक बाटो, घाट, बाँध, पैनी, पाईप लाईन, किल्ला, गढी, छाउनी, मन्दिर, मस्जिद, घर, कारखाना ईत्यादिबाट कम्तीमा पाँचसय मिटरभित्र उत्खनन कार्य गर्न र त्यस्तो क्षेत्रमा घर, कारखाना वा गोदाम बनाउन पाइनेछैन ।

(घ) अन्य उत्खनन क्षेत्रको नजिकै उत्खनन् कार्यको अनुमतिपत्र प्राप्त अन्य व्यक्तिलाई आफूले बनाएको बाटो र पानी घाट समेत उपयोग गर्न दिनुपर्नेछ ।

(ङ) खनिज पदार्थ भण्डार गर्ने तथा जम्मा गर्ने स्थलमा खनिज कार्यको परिमाणको नाप गर्ने यथोचित यन्त्रहरू राख्नु पर्नेछ ।

(च) उत्खनन् कार्यको अनुमतिपत्र प्राप्त भू-सतहको सीमाना बाहिर हुने गरी उत्खनन् कार्य नगर्ने र दुई वा दुई भन्दा बढी अनुमतिपत्रमा उल्लिखित क्षेत्रको सीमाना जोडिएको रहेछ भने अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले सो सीमानाबाट पच्चीस मिटर छोडी खानी उत्खनन् कार्य गर्नु पर्नेछ ।

(छ) उत्खनन् कार्य गर्दा खोलेको टनेल खाल्टा इत्यादिमा कुनै दुर्घटना हुन नपाउने गरी सुरक्षाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(ज) उत्खनन् कार्य गर्दा कुनै दुर्घटना परेमा, कुनै व्यक्तिको मृत्यु भएमा वा आफूले पाएको अनुमतिपत्रमा उल्लिखित क्षेत्रभित्र कसैको धन-सम्पत्तिको हानी नोक्सानी हुन गएमा वा हुन सक्ने सम्भावना देखिएमा सोको

जिम्मेवारी अनुमति प्राप्त व्यक्ति कै हुने हुँदा सोको सूचना सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय र नगरपालिकालाई तुरुन्त दिनुपर्नेछ ।

(झ) खनिज क्षेत्रमा उत्खनन् कार्य सञ्चालन गर्दा सोको रेखदेख, नियन्त्रण आदिको लागि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति स्वयम् वा निजको प्रतिनिधि रहनु पर्नेछ ।

(ञ) खानी क्षेत्रमा कार्यालय खडा गरी सो कार्यालयमा आफूले पाएको अनुमति स्पष्ट देखिने गरी राख्नुपर्नेछ ।

(ट) आफ्नो खर्चमा खनिज क्षेत्रको सीमाना कायम गर्नु पर्नेछ ।

(ठ) आफ्नो काबू बाहिरको परिस्थितिले गर्दा खनिज कार्यमा बाधा परी तीस दिन भन्दा बढी उत्खनन् कार्य बन्द वा रोकावट हुन गएमा नगरपलिकामा सूचना गर्नु पर्नेछ ।

(ड) अनुमतिपत्रको अवधि समाप्त भएमा वा उत्खनन् कार्य गर्ने अनुमतिपत्र रद्द गरी उत्खनन कार्य बन्द गर्नु परेमा छ महिनाभित्र बन्द गरी आफ्नो सम्पूर्ण सामान सो क्षेत्रबाट हटाई खाल्टो, र भासिएको जग्गा पुरैमा बार वा पर्खाल लगाउनु पर्ने भएमा बार वा पर्खाल लगाई त्यस क्षेत्रमा उपयुक्त पुनर्स्थापना कार्य गर्नु पर्नेछ ।

(ढ) प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनमा उल्लिखित वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरण कार्य योजना कार्यान्वयन गर्नु गराउँनु पर्दछ ।

८. **जफत गर्न सक्ने :** देहायको अवस्थामा अनुमतिविना कसैले सङ्कलन गरेको नदीजन्य तथा खनिजजन्य पदार्थ नगरपालिकाले जफत गर्न सक्नेछ :

(क) अनुमति नलिई उत्खनन् कार्य गरेमा ।

(ख) अनुमति पत्र नपाएको क्षेत्रमा उत्खनन् र सङ्कलन गरेमा ।

(ग) नियमानुसार तिर्नु पर्ने राजस्व नतिरी संकलन तथा भण्डारण गरेमा ।

९. **ढुंगा, बालुवा, माटो र पांगो पदार्थ उत्खनन् सम्बन्धी विशेष व्यवस्था :** खानीजन्य र नदीजन्य पदार्थ उत्खनन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(क) खानीबाट ढुंगा, बालुवा, माटो र पांगो पदार्थ उत्खनन् तथा सङ्कलन सम्बन्धमा खानी दर्ता तथा सञ्चालन कार्य नगरपालिकाबाट जारी गरिएको नीति, नियम प्रावधान बमोजिम व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(ख) बीस रोपनीभन्दा कम क्षेत्रफल भएको नीजि जग्गामा आफ्नो नीजि प्रयोजनको लागि नगरपालिकाबाट अनुमति लिएर बाहेक व्यवसायिक तरिकाले खानीजन्य उद्योग संञ्चालन गर्न वा ढुङ्गा, बालुवा, माटो (पागो उत्खनन प्रशोधन र बिक्री वितरण गर्न पाईने छैन ।

१०. नदीजन्य र खानीजन्य पदार्थ ओसार पसारसम्बन्धी सर्तहरू : (१) अनुमति प्राप्त गरी उत्खनन् गरी खानीजन्य पदार्थ लोड भएका सवारी साधनहरूले ढुवानी अवधी भर प्रवेश आदेश र राजस्व तिरेको निस्सा साथमा लिएर मात्र ओसार पसार गर्नुपर्ने छ ।

(२) ढुवानी गरी लैजाने सवारी साधनले पटकै पिच्छे प्रवेश आदेश र राजस्व तिरेको प्रमाणमा सबै विवरण स्पष्ट सँग भर्न लगाई लिनुपर्नेछ ।

(३) पटके आदेशमा उल्लेखित विवरण (मिति, समय, सवारी नं., दुवानी गरी लैजाने स्थल, परिमाण, पदार्थको प्रकार, सङ्कलन गरेको स्थान आदि) अनुगमनका क्रममा फरक परेको देखिएमा ठेक्काको सर्त उल्लघन भएको मानिनेछ ।

(४) खानी तथा नदीजन्य पदार्थ उत्खनन भएको स्थानबाट ओसारपसार गर्ने समय नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(५) खानी तथा नदीजन्य पदार्थ ढुवानी गर्ने साधनले सङ्कलन वा उत्खनन् स्थलबाटै ढुवानी साधन छोपी प्रदुषण नहुने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(६) मूलसडकबाट सङ्कलन तथा उत्खनन् स्थल तर्फ सवारी साधन प्रवेश हुने मार्गमा धुलो उड्न नदिन नियमित पानी छर्कने प्रबन्ध उत्खनन्कर्ता र ढुवानीकर्ताले मिलाउनु पर्नेछ ।

(७) नदीजन्य र खानीजन्य पदार्थ लोड गरी ओसार पसार गर्ने क्रममा लोड सवारी साधन गन्तव्यमा नपुगुन्जेल सडकमा पार्किङ गर्न निषेध गर्ने र सवारी साधन बिग्रेको हकमा यथासम्भव छिटो सडकबाट किनारा लगाउने व्यवस्था ढुवानीकर्ताले मिलाउनुपर्ने छ ।

(८) नदीजन्य र खानीजन्य पदार्थको ओसारप्रसार गर्न निर्धारण गरिएका माथि उल्लेखित विधिको परिपालना सम्बन्धमा नगरपालिकाबाट प्रभावकारी अनुगमनको प्रबन्ध मिलाउनुपर्नेछ ।

(९) नगरपालिका क्षेत्रबाट अर्को कुनै स्थानीय तहमा नदीजन्य र खानीजन्य पदार्थको ओसारप्रसार र ढुवानी गर्दा नियमानुसारको कुनै किसिमको थप, कर, शुल्क वा दस्तुर तिर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित व्यक्ति वा फर्मले नै तिर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद–५

नामसारी नवीकरण र खारेजी

११. अनुमति पत्रको अवधि र नवीकरण : (१) उत्खनन् कार्यको अनुमति प्राप्त व्यक्तिले उत्खनन कार्यको सन्चालन अनुमती प्राप्त गरे पछि प्रत्येक आर्थिक वर्षको आषाढ मसान्तभित्र तोकिए बमोजिमको दस्तुर तिरी नवीकरण गर्नु पर्नेछ ।

(२) तोकिए बमोजिमको अवधिभित्र उत्खनन् कार्य सम्पन्न गर्न नसकिने भई अवधि थप गर्नुपर्ने भएमा उत्खनन् अवधि समाप्त हुनुभन्दा तीन महिना अगावै अनुमति प्राप्त व्यक्तिले अवधि थपका लागि वार्षिक उत्पादन प्रगति विवरण सहित तोकिएको ढाँचामा नगरपालिका समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(३) अवधि थपको लागि निवेदन प्राप्त भएमा नगरपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गरी मागबमोजिम अवधि थप गरीदिन मनासिव देखिएमा थप दस्तुर लिई अवधि थप गरिदिन सक्नेछ ।

(४) अनुमति एवं नवीकरण गर्नुपर्ने म्याद नाघेको छ महिनाभित्र सबै प्रक्रिया पूरा गरी अनुमति पत्र नवीकरण गराउन चाहेमा नगरसभाले तोके बमोजिम थप दस्तुर लिई प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले नवीकरण गरिदिन सक्नेछ ।

(५) खानी उद्योगको वार्षिक नवीकरण गर्नुपूर्व कर चुक्ता प्रमाणपत्र, खानी सञ्चालन अनुमति पत्रका साथै अध्ययन प्रतिवेदन अनुगमन प्रतिवेदन पेस गर्न लगाई नवीकरण हुन उपयुक्त देखिएमा मात्र नवीकरण हुनेछ ।

(६) तोकिए बमोजिम नवीकरण नगरी उत्खनन् कार्य गर्न गराउन पाउने छैन ।

१२. अनुमतिपत्रको नामसारी : (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले नगरपलिकाको पूर्वस्वीकृति नलिई आफूले प्राप्त अन्यको नाममा नामसारी गरी दिन सक्ने छैन ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले आफूले प्राप्त गरेको अनुमतिपत्र अरु कसैको

नाममा नामसारी गर्न चाहेमा त्यसरी नामसारी गरी लिन चाहने व्यक्ति तोकिए बमोजिमको योग्यता भएको प्रमाणसहित नगरपालिका समक्ष नामसारीको लागि निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(३) निवेदन प्राप्त भएमा नगरपालिकाले त्यसरी नामसारी गरी लिन चाहने व्यक्ति वा फर्म योग्य भए नभएको आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदन प्राप्त भएको मितिले तीस दिनभित्र नामसारी गर्ने नगर्ने विषयमा निर्णय गरी सक्नुपर्नेछ ।

१३. अनुमति पत्रको खारेजी : अनुमतिपत्र देहायको अवस्थामा खारेजी हुनेछ :

(क) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले अनुमतिपत्र परित्याग गर्न निवेदन दिएमा ।

(ख) उत्खनन तथा सङ्कलनको लागि दिइएको अनुमतिपत्र निवेदक आफैले वा निजको प्रतिनिधिले तीस दिनभित्र बुझी नलिएमा ।

(ग) तोकिएको समयावधीभित्र नवीकरण नगराएमा ।

(घ) सार्वजनिकहित वा राष्ट्रिय सुरक्षा वा वातावरणमा प्रतिकूल असर पर्न सक्ने कार्य गरेमा ।

(ङ) यस ऐन बमोजिम तोकिएको रोयल्टी, शुल्क, दस्तुर, भूबहाल आदि यस ऐनमा तोकिएको समयभित्र तोकिएको निकायमा नबुझाएमा ।

(च) यस ऐन बमोजिम पेश गर्नुपर्ने विवरण, प्रतिवेदन, सूचना तोकिएको समयभित्र पेश नगरेमा ।

(छ) अनुमतिको सर्त पालना नगरेको कारणले तीन पटक भन्दा बढी नगरपालिकाले कारवाही गरेको भएमा ।

(ज) यस ऐन बमोजिम तोकिएको सर्तहरूको पालना नगरेमा ।

(झ) अनुमति पत्रको अवधि समाप्त भएमा ।

परिच्छेद–६

अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

१४. अनुगमन समिति : खानीहरू तोकिएको सर्त र अनुमतिअनुसार सञ्चालन भए नभएको अनुगमन गर्न नगर उप- प्रमुखको संयोजकत्वमा नगरपालिकाले तोकेका सदस्य भएको सात सदस्यीय एक खानी अनुगमन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

१५. अनुगमन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार : (१) अनुगमन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) अनुगमन समितिले ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पाँगो व्यवस्थापन सम्बन्धमा जुनसुकै बेला अनुगमन गरी आवश्यक कदम चाल्न र निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(ख) ढुङ्गा, वालुवा, माटो र पाँगो उत्खनन् कार्य प्रारम्भ भइसकेपछि यस ऐन बमोजिम भए नभएको नियमित अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

(ग) नदीजन्य र खानीजन्य ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगो जस्ता पदार्थको सङ्कलन, उत्खनन् सम्बन्धी अनुगमन गर्दा चेक लिष्ट तयार गरी प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

(घ) सङ्कलन, उत्खनन् तथा ओसारपसारका सर्तहरूको परिपालना, उत्खनन् परिमाणको नियन्त्रण राजस्व चुहावट तथा चोरी नियन्त्रण जस्ता कार्यको जुनसुकै बेला अनुगमन गर्न अनुगन समितिले आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्न सक्नेछ ।

(ङ) उत्खनन् तथा ओसारपसारका लागि यस ऐनमा गरिएको सबै व्यवस्थाको परिपालना भए नभएको, निषेधित क्षेत्रमा प्रवेश गरी चोरी उत्खनन् गरेको, अन्य सरकारी सार्वजानिक जग्गामा चोरी उत्खनन् भएको, खानी तथा नदीजन्य पदार्थको राजस्व छली हुने अवस्था रहेको, अनुमति बेगर भारी यान्त्रिक औजारको प्रयोग गरेको लगायतका विषयमा अनुगमन गरी आवश्यक कारवाहीका लागि नगरपलिकामा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

(च) ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगोलगायत खानी तथा नदीजन्य पदार्थको बजार मूल्य नियमन गर्न उत्खनन् स्थल, बजार दुरी र उत्खनन् लागत समेत ध्यान दिई अनुगमन समितिले अधिकतम बिक्री दररेट हेरफेर तथा निर्धारण गरी बजार नियमन कार्य गर्नु पर्नेछ र सोको प्रचार प्रसार समेत गर्न सक्नेछ ।

(छ) अनुगमनका क्रममा सर्त उल्लंघन गरेको वा राजस्व छली गरी उत्खनन् तथा ओसार पसार गरेको पाइएमा त्यस्ता सङ्कलनकर्ता, उत्खनन् र ढुवानीकर्तालाई नगरपालिकाले निर्धारण गरेबमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(ज) वार्षिक राजस्व सङ्कलन तथा ठेक्का व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगो को सङ्कलन मौज्दात आर्थिक वर्षको अन्तमा शून्य गर्ने गरी व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(झ) ढुङ्गा, बालुवा, माटो र पांगोको उत्खनन् गर्दा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको हकमा सोही बमोजिम र उल्लेख नभएको हकमा नगरपालिकाको अनुमति बेगर एक्साभेटर डोजरलगायतका हेभी औजारको प्रयोग पूर्ण रूपले बन्देज गराउन सक्नेछ ।

(ञ) ठेक्का सम्झौताका सर्तहरू पालना नभएको अवस्थामा जरिवाना तोक्न नगरपालिका वा नगरसभालाई सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

(ट) यो ऐन बमोजिम सर्तहरू पालना नगर्ने खानी उद्योगहरू तुरुन्त बन्द गर्न सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

(ठ) अनुगमनको क्रममा कुनै क्षेत्रको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेख भएबमोजिमको उत्खनन योग्य परिमाण उत्खनन भइसकेको पाइएमा ठेक्का अवधि बाँकी रहे पनि उत्खनन् गर्ने कार्य बन्द गर्न सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

(२) खनिज पदार्थ संरक्षण र उपयोग सम्बन्धि प्रदेश र संघको कानून तथा मापदण्डको पालना गर्नु नगरपालिकाको कर्तब्य हुनेछ ।

(३) अनुगमन समितिको अन्य काम कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद–७

दण्ड जरिवाना

१६. दण्ड जरिवाना : यस ऐन विपरित कार्य गर्नेलाई कसुरको मात्रा हेरी नगर प्रमुखले पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

१७. पुनरावेदनः नगर प्रमुखले दफा १६ बमोजिम गरेको जरिवाना उपर चित्त नबुझ्ने पक्षले सो निर्णय भएको मितिले पैतीस दिनभित्र जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद–८

विविध

१८. खनिज पदार्थ संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेका खनिज पदार्थको अवस्था बुझ्न अनुसन्धान गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सर्वे तथा खोजबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कको आधारमा प्रचलित नेपालको कानून प्रतिकूल नहुने गरी नगरपालिकाले खनिज पदार्थको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१९. समीक्षा तथा मूल्यांकन : (१) प्रत्येक वर्ष नगरपालिकाले आफूले दिएको अनुमति पत्रको समीक्षा गर्नेछ ।

(२) समीक्षा तथा मूल्यांकनसंम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२०. स्थानीय विकास शुल्क तथा रोयल्टी : अनुमति प्राप्त व्यक्तिले नगरपालिकालाई खनिज पदार्थको प्रकार, गुणस्तर र परिमाणको आधारमा नगरपालिकाले तोकेको दरमा रोयल्टी तथा अन्य दस्तुर बुझाउन पर्नेछ ।

२१. धरौटी राख्नुपर्ने : यस ऐन बमोजिम अनुमति प्राप्त व्यक्तिले उत्खनन् कार्य गर्दा नगरसभाले तोके बमोजिमको धरौटी राख्नु पर्नेछ ।

२२. "तोकिएको" वा "तोकिए" बमोजिम हुने यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्दछ ।

२३. नियम बनाउन सक्ने : नगरपालिकाले यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार नियमावली, कार्यविधि तथा निर्देशिका बनाउन सक्नेछ ।

२४. खारेजी र बचाउ : (१) यस ऐनमा भएका प्रावधानहरु प्रचलित संघीय तथा प्रदेश कानूनसंग बाझिएको खण्डमा बाझिएको हदसम्म अमान्य हुनेछन ।

(२) यसअघि भए गरेका काम कारवाही यसै ऐन बमोजिम भएको मानिनेछ ।

आज्ञाले,
दल बहादुर घर्ती
निमित्त प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत